

Chefsjustitieombudsmannen
Mats Melin

Kritik mot Polismyndigheten i Västra Götaland för handläggningen av en förundersökning

Anmälan

I en anmälan, som kom in till JO den 5 juli 2005, framförde AA kritik mot Polismyndigheten i Västra Götaland. Han var missnöjd bl.a. med att handläggningen av en förundersökning hade tagit lång tid.

Utredning

Polismyndighetens handlingar i det aktuella ärendet (K202072-01) infordrades och granskades. Av handlingarna framgick bl.a. följande. Efter bråk på en restaurang den 8 december 2001 greps tre personer. En polisanmälan om våld mot tjänsteman, våldsamt motstånd och olaga hot upprättades. Förhör med målsägandena, ett vittne och med de tre misstänkta gärningsmännen hölls i samband med gripandena. Där- efter hölls fem målsägandeförhör i januari och mars 2004 samt ett vittnesförhör i maj 2005. Vidare hölls i maj och juni 2005 förhör med de tre misstänkta gärnings- männen. De hördes då bl.a. om misstänkarna om våldsamt motstånd, vilka de del- givits vid förhören i december 2001. Förundersökningen lades ned av polismyndig- heten den 13 juni 2005.

Ärendet remitterades till polismyndigheten för upplysningar och yttrande över handläggningen av ärendet.

Polismyndigheten kom in med ett yttrande jämte upplysningar m.m. I remissvaret anfördes i huvudsak följande.

Händelseförlopp

Tre ordningsvakter ingrep mot tre störande personer på restaurangen Pullman Bar & Kök belägen i SJ:s huvudbyggnad på centralstationen. När polis kom till restauran- gen hade ordningsvakterna belagt personerna med handfängsel.

Dessa fördes gripna till polishuset på Ernst Fontells Plats och anhölls av åklagaren, en av dem som misstänkt för våld mot tjänsteman, våldsamt motstånd och olaga hot och de övriga två för våld mot tjänsteman och våldsamt motstånd. Efter förhör fri- gavs de av åklagaren under förmiddagen samma dag.

Ärendet utreddes i närpolisområde Nordstaden av inspektör BB som förhørsledare och med kommissarie CC som förundersökningsledare. CC var under denna tid utredningschef i Nordstaden.

BB fick ärendet i november 2003 som ett balansärende tillsammans med andra balansärenden. I början av 2004 hörde han målsägandena på nytt och under våren 2005 de misstänkta och ytterligare ett vittne.

CC skrev av ärendet i den del som gällde misstanke om olaga hot den 19 maj 2005 med motiveringen att brottet var preskriberat och lade ned förundersökningen när det gällde övriga brott den 13 juni 2005 med motiveringen att brott inte kunde styrkas.

CC och BB har yttrat sig i remissärendet och svarat på AA:s frågor. När det gäller handläggningstiden uppger CC att anledningen till det långa dröjsmålet berodde på utredningsenhetens arbetsbelastning. Han framhåller att självklart är det önskvärt om utredningar kan avslutas tidigare och inte bli liggande under perioder.

Som skäl för att lägga ned förundersökningen anger CC att hans bedömning grundade sig på målsägandenas delvis motstridiga uppgifter i förhören. En annan anledning var att det inte gick att få fram rättsintyg från två av målsägandena samt att rättsintyget från AA inte klarlade vad som orsakat svullnaderna och den ökade ledtrörligheten och inte heller när dessa uppkommit.

Som utredningschef drev CC under den period som ärendet låg öppet ett projekt som gällde ärendebalanserna vid enheten. Ett av målen var att samtliga anmälda våldsbrott från 2000 och 2001 skulle vara redovisade vid projekttidens utgång som var satt till den 29 februari 2004.

I slutredovisningen av projektet konstaterade CC bland annat att 22 våldsbrottsärenden fanns kvar i balans. Han hade förväntat sig att antalet skulle ha varit färre när projektet var slut.

Häruöver har CC kvartalsvis följt upp och redovisat ärendebalanserna vid utredningsenheten.

Rättslig reglering m.m.

Regler om preskription av brott finns i 35 kap 1 § brottsbalken. För våld eller hot mot tjänsteman enligt 17 kap 1 § brottsbalken är preskriptionstiden tio år och för våldsamt motstånd enligt 17 kap 4 § brottsbalken två år.

Fördelningen av förundersökningsledning i brottmål mellan åklagaren och polisen regleras i FAP 403-5. Våld, hot eller förgripelse mot tjänsteman som inte riktar sig mot polisman samt våldsamt motstånd anses vara brott av enkel beskaffenhet där polismyndigheten sålunda kan leda förundersökningen enligt punkt 2.2.

I polismyndighetens verksamhetsplan för budgetåret 2005 anges under punkt 3.6.6 Våldsbrottslighet att som våldsbrott räknas bland annat olaga hot och våld eller hot mot tjänsteman. Vidare sägs att bekämpa våldsbrott är en prioriterad uppgift.

I tjänsteföreskrift 403 Anmälningar om brott m m punkt 1.3 anges att brottsärenden skall utredas inom det närpolisområde där brottet har förövats med vissa angivna undantag. I detta fall skulle anmälan handläggas i närpolisområde Nordstaden.

Under punkt 7 i tjänsteföreskriften behandlas balanser. I punkt 7.2 sägs att det åligger varje närpolischef/utredningschef att fortlöpande och minst en gång varje kvartal gå igenom balanserna. Över förrättningen skall föras protokoll.

Bedömning

Polismyndigheten har prioriterat att bekämpa våldsbrott. Trots detta har väldigt lite hänt i ärendet efter att förstahandsåtgärderna vidtogs i form av målsägandeförhör, förhör med de misstänkta och ett vittne.

Det är oacceptabelt att ett ärende blir liggande på detta sätt. Med så stora tidsutdräkter är risken för rättsförluster uppenbar, främst genom att bevisningen tunnas ut. De inblandades minnesbilder från händelsen bleknar och intresset från vittnen och andra att medverka i utredningen avtar. Ytterst handlar det om allmänhetens tilltro till polisens förmåga att lösa sina uppgifter.

CC har varit väl medveten om detta och han har försökt att få ned ärendebalanserna och koncentrera sig på våldsbrotten. Nu nådde han inte ända fram, men han har visat att han har tagit sitt ansvar för verksamheten vid utredningsenheten.

I övrigt arbetar polismyndigheten tillsammans med områdes- och avdelningscheferna på att förkorta handläggningstiderna och öka upplärningsprocenten i bland annat brottsutredningar. Det sker i projektform och i samband med resultatdialogerna vid verksamhetsuppföljningen.

Formellt borde anmälan om olaga hot ha omrubricerats till hot mot tjänsteman enligt 17 kap 1 § brottsbalken. Det innebär att avskrivningsgrunden brott kan inte styrkas borde ha omfattat våld och hot mot tjänsteman, medan avskrivningsgrunden att brottet var preskriberat borde ha avsett våldsamt motstånd enligt 17 kap 4 § brottsbalken.

AA bereddes tillfälle att yttra sig över remissvaret men hördes inte av.

Bedömning

Av 23 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken framgår att en förundersökning skall bedrivas så skyndsamt som omständigheterna medger. Finns det inte längre skäl att fullfölja en förundersökning skall den läggas ned. Enligt 1 a § förundersökningskungörelsen (1947:948) är det undersökningsledaren som har ansvar för förundersökningen i dess helhet. Han skall se till att utredningen bedrivs effektivt och att den enskildes rättssäkerhetsintresse tas till vara.

I ärendet inleddes förundersökning den 8 december 2001. Sedan de första förhören hade hållits i december 2001 gick det drygt två år utan att några utredningsåtgärder vidtogs i ärendet. Under den tiden preskriberades brottet våldsamt motstånd. I januari och mars 2004 hölls några målsägandeförhör och det gick sedan cirka ett år innan ytterligare utredningsåtgärder vidtogs i ärendet. De åtgärder som då vidtogs var att det i maj och juni 2005 hölls förhör med ett vittne samt med de tre misstänkta gärningsmännen. Trots att brottet våldsamt motstånd då var preskriberat hördes de under förhören bl.a. om dessa brottsmisstankar. Förundersökningen lades ned i juni 2005. Polismyndigheten har som förklaring till den långa handläggningstiden hänvisat till den ansträngda arbetssituationen.

JO har under de senaste åren i ett stort antal ärenden kunnat konstatera att den brottsutredande verksamheten uppvisar allvarliga brister och att handläggningstiderna i åtskilliga fall inte står i överensstämmelse med det skyndsamskrav som uttalas i rättegångsbalken. Jag är således väl medveten om att arbetssituationen inom polisväsendet är ansträngd. Även med beaktande av detta är det emellertid helt oacceptabelt att det inte vidtas några utredningsåtgärder i ett ärende under så långa tidsperioder som i förevarande fall. Vidare måste givetvis, i den mån brott inte utreds innan preskription inträder, gällande preskriptionstider uppmärksammas bl.a. för att en utredning inte skall avse redan preskriberade brott.

Att anmälda brott utreds på ett kompetent sätt inom rimlig tid är en förutsättning bl.a. för att målsägandenas intressen skall kunna tillvaratas och är också av grundläggande betydelse för allmänhetens förtroende för polisen.

Sammanfattningsvis anser jag att polismyndigheten förtjänar allvarlig kritik för handläggningen av ärendet.

Vad som i övrigt kommit fram vid min granskning motiverar inte någon åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.